DOI: 10.5937/vojdelo1705140J

КРИВИЧНО ДЕЛО РАЗБОЈНИШТВА У ЗАКОНОДАВСТВУ И ПРАКСИ

Иван Јоксић[1]
Универзитет Привредна академија у Новом Саду,
Правни факултет за привреду и правосуђе
Видоје Митрић[2]
Виши суд у Новом Саду
Митар Лутовац[3]
Универзитет Унион, Факултет за пословно индустријски менаџмент, Београд

Кривично дело разбојништва не помиње се у најстаријим правним споменицима већ представља касније уведену законску конструкцију. Разбојништво садржи и принуду и крађу, који се налазе у посебном међу односу. Принуда је средство да би до крађе уопште дошло, односно да би се принуђеноме одузела његова покретна ствар. Ratio legis овог кривичног дела одражава тежњу законодавца да у оквиру његове инкриминационе зоне уведе два самостална кривична дела које чини јединство времена и простора. По својој природи разбојништво представља тешко кривично дело, јер се њиме атакује на основна људска права (живот, тело и имовину), што потврђује висина запрећене казне затвора. С обзиром на то да, у својој основи, оно представља модификовани облик насилне крађе, неопходно је јасно одредити његово место у законодавству и судској пракси. Стога ће, у наведеним оквирима, у раду бити разматрана сва важнија питања овог кривичног дела.

Кључне речи: *разбојништво, принуда, крађа, туђа покретна ствар, законска конструкција, суд*

Уводна разматрања

Свака држава развија своје кривично право како би се најефикасније заштитиле основне људске вредности, попут живота, телесног интегритета, имовине и др. Овако изражена тежња државе, да заштити друштво од различитих облика насилног понашања, доприноси повећању опште сигурности. Један од екс-

[1] Др Иван Јоксић је ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду; www.ivanjoksic.co.nf.

[2] Видоје Митрић је судија Вишег суда у Новом Саду.

[3] Др Митар Лутовац је ванредни професор на Факултету за пословно индустријски менаџмент у Београду.

тремнијих облика угрожавања личних и имовинских права сваког човека јесте насилно понашање којим се настоји остварити имовинска корист. У првом реду је реч о разбојништву, као насилној крађи, где се вршењем насиља жели одузети туђа покретна ствар. При том, разбојништво није кривично дело на чије се предузимање неко одлучује непосредно пре него што дело буде извршено, већ се уобичајено ради о радњи која се унапред планира, па се таква радња обично приписује особама психопатске структуре личности.

У криминолошким истраживањима је потврђена чињеница да су дела насиља доминантна карактеристика особа мушког пола, млађег узраста и средњих година, а за последицу имају телесне повреде и најчешће су разбојништва. Када говоримо о разбојништву, посебно се морамо осврнути на још једну групу популације која у великом броју чини ова кривична дела, а то су малолетни делинквенти. Разбојништво је несумњиво најчешће помињан облик кривичних радњи у развојној доби, било да се ради о лаким или тешким делима, нарочито зависника од дроге, а неретко и осталих разбојника. Велики број малолетних деликвената старије доби, као учиниоци кривичног дела разбојништва, су у великом проценту зависници од дрога. Друштвено и негативно понашање малолетних лица се сматра највећим социјалним проблемом. Најновија истраживања указују на велики пораст разбојништва и нарочито уочљив рецидивизам малолетника.[4]

У званичним полицијским евиденцијама можемо уочити посебне карактеристике разбојништва у односу на средство којим се користи принуда, својство жртве, старост учинилаца кривичних дела и др. Тако, на пример, на основу података из полицијске евиденције за временски период 1998-2000. године коришћењем ватреног оружја је извршено око 25-27% разбојништва. У истом временском периоду је 13-18% разбојништва за последице имало лишење живота сведока или жртве овог кривичног дела. Надаље, 40-50% разбојништва је учињено на улици од стране малолетника.[5]

У наведеном периоду, па све до данас, константно је присутан проблем пораста кривичних дела са елементима насиља чији је мотив извршења прибављање противправне имовинске користи најчешће за себе, али и за другога. У ову групу кривичних дела убрајају се превасходно разбојништво и разбојничка крађа, што је последица тешких материјалних околности у држави, немогућношћу да се обезбеди адекватна зарада за обезбеђење егзистенције, немогућношћу запошљавања младих који потичу из сиромашнијих породица који се не ретко окрећу криминалу, као извору прихода.[6]

Разбојничко понашање није било непознаница и на нашим просторима. Иако разбојништво није било предвиђено у правним споменицима из периода након ослобођења од турске власти у архиви наших првих „правосудних“ органа, затичемо приме-

[4] Даруши, Д. (2015). *Нарко каријера у огледалу криминала*, Мултидизајн, Нови Сад, стр. 17-20.

[5] Бановић, Б. (2002). *Криминалистичко-криминолошки аспекти кривичног дела разбојништва*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 274 и даље.

[6] „Први социјални контакти деце остварују се у породици и у њој започиње сложен процес социјалног учења, па је њена структура и динамика утицаја веома значајна и за то каква ће личност бити индивидуа која се социјализује. То је важно због тога што се награђивањем и кажњавањем, односно, укупним односима у породици не постиже само усвајање одређених облика понашања, већ се тиме детерминише или одређује и његова личност“. Николић, З. (2006). *Превенција криминалитета (методика рада саветовалишта за родитеље и децу)*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 113.

ре пресуда изречене за поступке који би се у данашњем светлу засигурно могли квалификовати кривичним делом разбојништва. У том смислу, разматрање разбојништва у нашој земљи није могуће без указивања на поједине примере из нашег правосуђа у којима су кажњавани насилни крадљивци. Тако је, на пример, интересантно указати на пресуду за разбојништво која потиче из архива старог српског правосуђа. У питању је пресуда за разбојничко убијство. „На Честобродици близу манастира Свете Петке, би опљачкан и убијен Живко Петровић из Главнице нахије Параћинске. Пресудом Народног суда од 22. маја 1830. године № 7. убица је кажњен смрћу из пушака, и да му труп остане на колу док се на распадне, два саучесника без договора за убиство, осуђени су на 10 година робије, зато што су убијеног дотукли ножевима, а трећи саучесник, који није знао за убиство и спавао у времену извршења дела, кажњен је једногодишњом робијом зато што је примио део опљачканог новца. Кнез је одобрио пресуду Решењем од 28. Маја 1830. године № 823. У позитивном кривичном законодавству наведене радње би се могле квалификовати као кривично дело разбојништва. При томе, ово кривично дело припада групи кривичних дела против имовине, а не против живота и тела, што би био случај код разбојничког убијства”.[7]

Слична ситуација је, у погледу кривичноправног статуса разбојништва, била присутна и у судским пресудама других европских земаља. Отуда у пракси старог правосуђа европских земаља можемо пронаћи различите начине казнене реакције на извршену крађу праћену насиљем, која је пандан данашњем разбојништву. Тако је черечење и бешење било предвиђено за разбојнике у Аустрији, Словачкој и већини других западноевропских земаља. Ове казне су са запада ушле и у пољички Статут. Члан 37б овога Статута гласи: „Ако би ко убио кога законом ашашинским (разбојничким, assassino талијански, значи разбојник) или из преваре или из заседе, али га убио при каквом благу, али за коју корист али га је одро бивши, тому је закон да ту имају поити (тражити) вражду. И ако би се могао такав ашанин али разбојник ухитити, има се обесити али расквартити (squartare рашчеречити), или би пољичанин или изванскиˮ.[8]

Иако разбојништво не представља природно кривично дело његову генезу можемо пронаћи у насилничком вршењу крађе која је неретко била праћена наношењем физичких и психичких патњи жртви кривичног дела. Отуда је законско конструисање разбојништва представљало резултат константног присуства насиља приликом вршења крађе које је захтевало строжији начине кажњавања његових актера. У томе се налази криминално-политичко оправдање постојања законске конструкције разбојништва.

Основни облик кривичног дела

С обзиром на своју природу, кривично дело „разбојништвоˮ (члан 206. КЗ РС) можемо сврстати у групу општих кривичних дела против имовине (глава XXI). Под тим се подразумева да је разбојништво усмерено на увећање своје или туђе имовине туђом покретном ствари. Усмереност би у овом смислу имала значење намерног поступања односно оду-

[7] Јоксић, И. (2015). Примери из судске праксе у старом српском правосуђу, *Гласник адвокатске коморе Војводине*, Адвокатска комора Војводине, Нови Сад, бр. 11-12, стр. 599.

[8] Алексић, Ж. (1996). *Одабрана дела*, ИП Глосаријум, Београд, стр. 144.

зимања туђе ствари из користољубиве намере. С обзиром да се имовина у грађанском праву дели на покрену и непокретну, разбојништво спада у кривична дела против покретне имовине. Оно представља сложено кривично дело које се састоји из крађе и принуде. Овде је принуда средство које се употребљава да би крађа уопште могла бити учињена. Зато је неопходно доказати сврховитост принуде која је циљано усмерена на лишавање жртвиног и заснивање сопственог притежања на покретној ствари.[9]

Основни облик кривичног дела разбојништво (став 1.) врши онај ко употребом силе или претње против неког лица или претњом да ће непосредно напасти на живот или тело одузме туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист. У питању је више актно кривично дело чија радња извршења садржи примену физичког (сила) и психичког (претња) насиља према жртви кривичног дела. Модалитети насилног понашања учиниоца прилагођени су конкретним околностима.

Под силом треба сматрати онај ниво употребе принуде који има пресудан утицај на вољу жртве. То подразумева физички однос између учиниоца и жртве кривичног дела. Такође се, у смислу члана 112. став 12. КЗ РС, као сила сматра примена хипнозе или омамљујућих средстава са циљем да се неко, против своје воље, доведе у несвесно стање или да се онеспособи за отпор. Сила, као обележје кривичног дела разбојништва, треба да буде јачег интензитета, а то ће се десити онда када она, објективно посматрано, буде довољно јака да спречи сваки отпор лица код кога се налази ствар која се жели одузети, или према лицу које спречава њено одузимање.[10]

Претња представља други могући начин примене принуде према жртви овог кривичног дела. Она се одвија у сфери психичког утицаја чиме се делује на вољни елемент човековог понашања. Та њена субјективна усмереност је пресудна јер без тога се не може ни говорити о претњи. Међутим, поставља се питање да ли се она може сматрати радњом кривичног дела у смислу објективно-субјективне, натуралистичке теорије појма радње? Преовлађује мишљење по коме је много важније од тога који јој значај придаје како онај ко прети, тако и онај коме је претња упућена.[11]

У светлу наведеног, позицију силе или претње можемо одредити као средства која омогућавају одузимање ствари и предузимају се у тренутку када ствар још није одузета, а управо због тога да би се омогућило одузимање ствари, односно да би се савладао отпор лица које спречава одузимање ствари. Кривично дело је свршено у тренутку када је туђа покретна ствар одузета, односно када је крађа извршена. Не треба занемарити став судске праксе по коме покушај кривичног дела разбојништва постоји, како у случају када је употребљена принуда и започето одузимање туђе ствари, тако и у случају кад је само употребљена принуда, с намером да се после тога приступи крађи.[12]

---

[9] „Према томе, разбојништво није објективни, механички, већ функционални и субјективни спој принуде и крађе. Могуће је, међутим, да једно лице употребљава принуду, а да друго одузима ствар; у таквом случају они се сматрају саизвршиоцима овог дела“. Лазаревић, Љ. (2011). *Коментар Кривичног законика Србије*, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, стр. 694.

[10] Симић, И. (2007). *Кривични законик (практична примена)*, Службени гласник, Београд, стр. 256.

[11] Стојановић, З. (2013). О појму претње у кривичном праву, *Наука Безбедност Полиција*, МУП Републике Србије, Београд, бр. 2, стр. 2.

[12] Лазаревић, Љ., *op. cit.,* стр. 695.

С обзиром да су живот и практично поступање инвентивнији од права у пракси наилазимо на различите модалитете насилног поступања код вршења разбојништва. Тако, у одређеним криминалистичко-тактичким ситуацијама, сила може бити примењена и према неком другом лицу, нпр. оном које спречава да учинилац од оштећеног одузме ствар. Нису ретки случајеви да се сила примењује истовремено и према одузетој ствари и према лицу. Овде се поставља питање како квалификовати такве случајеве, нарочито када је тешко разграничити према коме (чему) је сила била приоритетно примењена. Такође, имамо случајеве да је ствар одузета на начин којим је истргнута из руку или откинута са тела оштећеног (одузимање ташне, торбе, несесера из руку или кидање златног накита са тела оштећеног), у ком случају је фактички сила била употребљена према ствари с циљем прекидања физичке везе између ствари и њеног притежаоца.[13]

Извршилац кривичног дела разбојништва може да буде свако лице. Ово кривично дело се може извршити само са умишљајем. Умишљај учиниоца треба да обухвати не само свест да се употребом принуде одузима туђа покретна ствар, већ и намеру прибављања себи или другоме противправне имовинске користи. Отуда се ово кривично дело не може извршити са евентуалним умишљајем.

Најчешћи објекти напада разбојника су: банке, поште, трговинске и јувелирске радње, станичне благајне, угоститељски и туристички објекти, бензинске пумпе, куће и станови за које се зна да се у њима налази новац или драгоцености. Разбојници се одлучују за напад у време када је присуство грађана на лицу места најмање. При томе настоје да максимално користе фактор изненађења, што може да искључи сваку могућност да се жртва на било који начин снађе и одбрани од напада. За ово кривично дело се може рећи да се углавном унапред планира и припрема, што је посебно карактеристично за професионалне разбојнике и разбојничке групе. Веома често разбојници прибегавају и маскирању како би отклонили могућност да буду препознати. У извршењу разбојничких напада учиниоци користе различита средства, почевши од ручног оружја и пригодног оруђа, које је погодно да нанесе повреду и угрози здравље нападнутог.

Тежи облици кривичног дела

Поред основног облика кривичног дела разбојништва, наш Кривични законик предвиђа и теже (квалификоване) облике. Околности које овом кривичном делу дају тежи облик се односе на: групно својство учинилаца кривичних дела, степен нанете телесне повреде жртви, вредност одузетих ствари, постојање организације која учествује у његовом извршењу. Наш законодавац је полазећи од ових околности предвидео два тежа облика разбојништва.

А) Први тежи облик постоји када је разбојништво учињено од стране групе, или је неком лицу са умишљајем нанесена тешка телесна повреда или ако вредност одузетих ствари прелази износ од 1.500.000,00 динара (члан 206. став 2. КЗ РС).

[13] Шарчевић, З. (2012). Тешка крађа као најчешће извршење кривичних дјела у Републици Српској, *Безбједност Полиција Грађани*, МУП Републике Српске, Бања Лука, 1-2, стр. 21.

Овде се као квалификаторне околности узимају више међусобно различитих ситуација. Оне су алтернативно постављене што практично значи да се извршење овог облика кривичног дела исцрпљује њиховим појединачним предузимањем.[14]

Први случај подразумева групно извршење кривичног дела што је у пракси честа појава. Реч је о хомогеним групама које врше разбојништва у континуитету тако што се специјализују за одређене објекте (банке, мењачнице, јувелирнице, трговине, пумпе и др.) где претњу насиљем али и само насиље примењују на запослена лица у њима. У судској пракси се под „групом“ сматрају три или више лица повезаних ради трајног или повременог вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру. Између тих лица мора постојати одређени степен повезаности и унутрашња организација која омогућава да по претходном договору, уз поделу рада, чланови групе извршавају кривична дела. Када предузимају радње разбојништва, чланови групе по правилу делују као саизвршиоци, без обзира на то што неки могу да предузимају само радњу принуде, док други одузимају ствари.[15] Отуда је за постојање ове квалификаторне околности потребно узети у обзир све расположиве доказе на основу којих се утврђује постојање групе.[16]

Други случај подразумева да је неком лицу са умишљајем нанесена тешка телесна повреда. Законодавац овде захтева кумулативно присуство два елемента. Први се односи на присуство умишљаја услед кога је другоме нанета тешка телесна повреда. У овом случају је „свесно“ грубо поступање резултирало телесним оштећењем другог лица.[17] При том није увек могуће са сигурношћу утврдити присуство одређених правилности у погледу мотивационог механизма који је утицао на учиниоца да разбојништво учини на овакав начин. У прилог томе нам говори стање у судској пракси где можемо пронаћи атипичне случајеве у којима једно или више лица свесно грубо поступа, користећи високи интензитет силе подобан да тело тешко повреди. Они се крећу од примене сопствене физичке снаге, па све до употре-

[14] Интересантно је запазити да се највећи број кривичних пресуда, за кривично дело разбојништва у Вишем суду у Новом Саду, односи на овај облик разбојништва. Тако су, на пример, само у временском периоду од 1. јануара 2011. године па све до 31. децембра 2015. године евидентиране укупно 122 осуде за овај облик разбојништва. Слична ситуација је и на подручју Вишег суда у Београду где је у току 2011. године осуђено укупно 13 лица за кривично дело разбојништво. При том је највише осуђених учинилаца овог облика кривичног дела разбојништва.

[15] Мрвић Петровић, Н. (2014). *Кривично право – посебни део*, Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник, Београд, стр. 207.

[16] У документима прихваћеним на нивоу држава чланица Европске уније, који се баве овим питањем, наводи се десет кључних одлика организованих криминалних група: 1) учествовање више од двоје људи; 2) постојање одређених улога; 3) деловање у дужем или неодређеном периоду; 4) коришћење неких облика дисциплине или контроле; 5) вршење тежих кривичних дела; 6) коришћење насиља и других средстава застрашивања; 7) коришћење трговинских структура или структура сличних пословним; 8) умешаност у „прање новца“; 9) вршење утицаја на правосудне органе, управу, медије, привреду; 10) тежња за профитом или моћи. Види: Јанковић, М., Јанковић, Б. (2014). Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, *Наука Безбедност Полиција*, КПА, Београд, бр. 3, стр. 137-138.

[17] Појам другог лица овде треба разумети нешто шире. Зато тешка телесна повреда не мора бити увек нанета лицу од којег се ствар одузима већ је могуће да то буде и друго лице. Битно је да је овом лицу тешка телесна повреда нанета приликом извршења разбојништва. Стојановић, З. (2012). *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, стр. 618.

бе различитих физичких средстава, хладног и ватреног оружја.[18] Међутим, ако би повреда била нанета пошто је кривично дело разбојништва довршено, у том случају постојаће стицај разбојништва и тешке телесне повреде.

Трећи случај се заснива на вредности одузете ствари ограничавајући је на износ од милион и петсто хиљада динара. Важно је нагласити да се вредност одузете ствари процењује на основу њене тренутне тржишне вредности у време извршења овог облика разбојништва. Накнадна промена вредности украдене ствари, у смислу њеног поскупљења или појефтињења, у конкретном случају није од утицаја.

Б) Следећи и уједно најтежи облик овог кривичног дела постојаће ако је разбојништво учињено од стране организоване криминалне групе (члан 206. став 3. КЗ РС). Под организованом криминалном групом подразумева се група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи (члан 112. став 35. КЗ РС). Из оваквог законског описа организоване криминалне групе, која представља квалификаторну околност овог облика разбојништва, можемо уочити присуство више елемената. Они се састоје у већем броју чланова чија унутрашња организација садржи јасну поделу улога, изражену дисциплину и субординацију вође према члановима нижег нивоа. Овакво значење групе није у потпуности подударно са њеним одређењем у међународним правним инструментима. У том смислу можемо навести схватање појма „организована група“ коју чини група која није случајно формирана ради непосредног извршења кривичног дела, и која не мора да има формално дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру.[19]

Погрешно је значење организоване криминалне групе везивати само за њену бројност и специфичну природу односа међу њеним члановима, која се заснива на унутрашњој надређености вође у односу на остале чланове групе. Овде је под организацијом неопходно подвести и присуство кохезионих елемената који једној скупини људи дају својство организоване криминалне групе. Реч је о елементима њене унутрашње повезаности међу члановима чиме се изражава заједничка воља за остварењем постављених циљева. У томе се огледа колективни дух који влада групом и омогућава њено синхронизовано деловање.

---

[18] Примена силе се за време извршења разбојништва испољава на различите начине. У образложењу једне од пресуда се наводи да је учинилац према другом лицу „применио силу, на тај начин што ју је ударио затвореном шаком у пределу лица, а потом још једном када је ошт. ставила леву руку на лице да се заштити, услед којих удараца је ошт. задобила тешку телесну повреду у виду вишеструког прелома предњег зида левог горњовиличног синуса са утиснућем коштаног излома и горњовиличног синуса за дебљину кости, прелома носних костију без померања коштаних уломака, нагњечења левог јабучног дела лица, крвног подлив око левог ока и нагњечења леве шаке, а након чега је оштећена по наредби окр. М.М. да легне доле, клекнула ставила обе руке на лице јер је била уплашена због примене силе, за које време је окривљени М.М. искористио моменат и извукао фиоку из регистар касе и одузео сав новац који је нашао“ (Пресуда Вишег суда у Новом Саду К бр. 178/10 од 25.10.2012. године).

[19] Види одредбу члана 2. тачка ц Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (тзв. Палермо конвенција). Ту конвенцију наша земља је ратификовала 6. септембра 2001. године, *Службени лист СРЈ - Међународни уговори*, бр. 6/01.

Лакши облик кривичног дела

Лакши облик постоји ако вредност одузетих ствари, приликом извршења основног облика разбојништва, не прелази износ од пет хиљада динара, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист (члан 206. став 4. КЗ РС).[20] У питању је привилегован облик кривичног дела разбојништва. Овде би појам „привилеговано“ требало тумачити као лакше јер су у делу литературе присутна оспоравања у вези са коришћењем овог термина.[21]

Криминално-политичко оправдање за прописивање овог облика кривичног дела разбојништва јесте чињеница да су у нашој пракси чести случајеви да се употребом силе или претње одузимају ствари мале вредности, те да су судови (због прописане блаже казне) често такве случајеве квалификовали као кривично дело изнуде, иако су остварена битна обележја кривичног дела разбојништва. Дело се од основног облика разликује према вредности одузетих ствари, али и намери учиниоца да прибави малу имовинску корист. Дакле, кумулативно се захтева присуство објективног и субјективног услова.[22]

Објективни услов се састоји у вредности одузете ствари и у том погледу је неопходно, као и у претходим случајевима, ценити њену тржишну вредност у време извршења кривичног дела.

Субјективни услов се огледа у специфичној намери учиниоца која је циљано фокусирана на одузимање ствари мале вредности. Присутност овог елемента није увек могуће прецизно утврдити јер у пракси имамо различите ситуације. Тако, на пример, привилеговани облик разбојништва неће постојати када учинилац присилно тражи да му оштећени преда сав новац који има у каси а његова укупна вредност, стицајем објективних околности, не прелази износ од пет хиљада динара. У овом случају не можемо утврдити да је учинилац поступао у намери да разбојништвом себи или другом прибави наведени износ новца већ је то резултат специфичних околности (тога дана је промет био ненадано мали, или учинилац није знао да је непосредно пре тога новац однесен у сигурносну касу која се налази изван ове просторије). Дакле, овде намера учиниоца није ишла за прибављањем мање имовинске користи (пет хиљада динара) већ је то резултат његове недовољне обавештености, поуздавања у информације које нису у потпуности биле тачне или пак случајности.

---

[20] Овај новчани цензус је раније био знатно виши тј. у већем новчаном износу. Он је, према одредбама Кривичног законика који се примењивао у временском периоду од 01.01.2006. године до 10.09.2009. године, износио 10.000,00 динара, док је према важећим кривичноправним одредбама у временском периоду од 11.09.2009. године до 31.12.2012. године износио 15.000,00 динара. То практично значи да је ново решење повољније за оне који су оштећени овим кривичним делом јер је минимална вредност њихове имовине постављена у знатно мањем износу.

[21] Златко Николић, у контексту расправе о неоправданости коришћења појма и значења „привилеговано убиство“, указује на сувишан односно непотребан термин „привилегован“. Овај аутор поставља питање да ли се уопште може говорити о привилегији за вршење убиства или је пак реч о његовом лакшем облику. У том смислу бисмо могли поставити питање да ли је одржива језичка конструкција „привилегованог разбојништва“ која подразумева његов лакши облик са аспекта посебне намере изражене у малој вредности одузете ствари. Види: Николић, З. (2012). Убиство из страсти између привилегованог и квалификованог убиства, *Правна ријеч*, Удружење правника Републике Српске, Бања Лука, бр. 33, стр. 377-387.

[22] Види: Стојановић, З., *op. cit.,* стр. 618-619.

Исто тако, иако је извршилац кривичног дела разбојништва из више трафика одузео новчане износе који не прелазе 5.000 динара, није могуће само на основу те чињенице извести закључак да је његова намера била да прибави себи малу имовинску корист јер је он претећи продавцима који су радили у трафикама, наређивао да му предају новац без одређивања висине износа, на основу чега се као очигледан може извести закључак да је циљ окривљеног било присвајање целокупне количине новца који се налази у каси. Дакле, не износа мањег од 5.000 динара, који представља обележје привилегованог облика овог кривичног дела из чл. 206 ст. 4 КЗ РС.[23] Међутим, овај облик разбојништва би постојао када би учинилац применио силу према продавцу, али је од различитих вреднијих ствари, које је том приликом могао да одузме, узео само ствари вредности до пет хиљада динара.[24]

Важно је напоменути да се код кривичног дела разбојништва не може применити конструкција продуженог кривичног дела јер се разбојништво врши применом силе или претње према лицу од кога се ствар одузима. Дакле, принудом управљеном према слободи одлучивања и деловања тог лица сагласно његовој вољи, што овом кривичном делу, без обзира на његово сврставање у имовинска кривична дела, даје обележје и кривичног дела против личне слободе човека. Таква природа овог кривичног дела, по правилу искључује примену конструкције продуженог кривичног дела, која у конкретном случају не долази у обзир и због непостојања обједињујућих елемената који би инкриминисане радње оптужених чинили јединственом делатношћу (дела нису вршена искоришћавањем исте прилике и истог трајног односа, не постоји јединство простора у којем се дела врше, ни јединство објекта према којем се врши, појединачним радњама није проузрокована заједничка последица).[25] Уосталом не постоји ни истоветност оштећеног, јер члан 60. став 2. КЗ РС прописује да кривична дела управљена против личности могу чинити продужено кривично дело само ако су учињена према истом лицу. Због свега наведеног кривично дело разбојништво не може никада имати форму продуженог кривичног дела, уколико је извршилац у одређеном временском континуитету више пута извршио кривично дело разбојништво.

Законодавац је прописао кажњавање за покушај кривичног дела разбојништва уз ограничење да се за њега може казнити учинилац привилегисаног односно лакшег облика (члан 206. став 5. КЗ РС). Покушај овог облика разбојништва је могућ када је предузета радња његовог извршења, праћена специфичном намером у погледу вредности одузете ствари, али последица није наступила (није засновано учиниочево притежање на ствари). Разлози због којих учинилац није засновао сопствено притежање могу бити различити. Битно је да је предузета радња којом се напада заштићени објекат као и да је последица изостала без обзира на чињеницу да ли се нападом последица уопште могла остварити.[26]

---

[23] Аутор сентенце судија Окружног суда у Нишу Зоран Крстић, *Билтен судске праксе Окружног суда у Нишу*, Интермех, Београд, бр. 25/07.

[24] Мрвић Петровић, Н., *op. cit.*, стр. 209.

[25] Пресуда Окружног суда у Нишу К. бр. 123/02 од 26.12.2003 године и Пресуда ВСС Кж 344/03 од 10.4.2003. године у: *Билтен судске праксе Окружног суда у Нишу*, Интермекс, Београд, бр. 22/06.

[26] Јовановић, Љ. (2000). *Кривично право – општи део*, Правни факултет, Ниш, стр. 242.

С обзиром да покушај представља институт општег дела кривичног права, по правилу је неопходно остварити све тражене елементе (умишљајно деловање, предузимање радње извршења и одсуство последице). Код предузимања радње извршења кривичног дела разбојништва већ само стварање ситуације, која претходи радњи оштећеног (давање тражене ствари употребом силе или претње), представља његов покушај.[27] У том смислу покушај представља скраћени процес довршења овог кривичног дела.[28] Међутим, код лакшег облика разбојништва се примењује одредба по коме је он могућ и у ситуацијама када законодавац изричито прописује кажњавање и за покушај (види члан 30. КЗ РС).

Разбојништво је једно од кривичних дела које се најчешће фингира. Из тог разлога, увек се приликом његовог разјашњавања мора узети у обзир и могућност да се ради о фингирању. Мотиви фингирања могу бити различити. Тако, на пример, благајници, пословође и друга лица којима је поверен новац или неке друге ствари фингирају разбојништво да би прикрили проневеру, што исто чине и друга лица која су изгубила новац на коцки, пијанци и др.[29] Зато је од велике важности утврдити да ли је у конкретном случају постојало фингирање. То није нимало лак задатак јер лица која врше фингирање користе своја знања и искуства да убеде полицију и тужилаштво да је до извршења кривичног дела разбојништва заиста дошло.

Закључак

Кривично дело разбојништва не спада у ред природних кривичних дела која историјски можемо пронаћи у првим кодификаторским захватима. Отуда у првим правним споменицима држава Старог истока затичемо одредбе које говоре о насилној крађи, преварној крађи и слично, што спада у тешке облике крађе у данашњем времену. Кључ оваквог односа ранијих законодаваца огледа се у не препознавању потребе за стварањем законских конструкција, којима би се лакше решавали специфични облици криминалног понашања, који опет у себи садрже двоактна а понекад и вишеактна кривична дела. То би само по себи повлачило увођење новијих правних института који захтевају знатно виши степен друштвене и правне свести. У ред ових института би спадало савременије поимање концепције кривице, подстрекавања, помагања и др.

Но, иако се раније није могло знати за постојање разбојништва то не значи да ранији законописци нису осећали потребу за строжијим режимом кажњавања кривичних дела праћених насиљем. При том су се под насиљем сматрали екстремнији облици нарушавања нечијег телесног интегритета али и поједини облици срамоћења које се најчешће састојало у јавном излагању порузи жртве, њеног супружника или пак жртвиних ближих сродника. Не треба занемарити чињеницу да је појам крађе прешироко тумачен јер је у себи често обухватао и друга кривична дела. Тако је римско схватање крађе било знатно шире јер је крађа у себи укључивала и утају и проневеру.

[27] Тако, Јовашевић, Д. (2006). Покушај кривичног дела, *Архив за правне и друштвене науке*, Правни факултет у Београд, Београд, бр. 3-4, стр. 1441-1442.

[28] Тако, Бабић, М., Марковић, И. (2013). *Кривично право – општи дио*, Правни факултет, Бања Лука, стр. 184.

[29] Алексић, Ж., Миловановић, З. (1995). *Лексикон криминалистике*, Глосаријум, Београд, стр. 285.

Упознавање са кривичним делом разбојништва није могуће без његовог појмовног одређења. Под тим се подразумева прецизирање инкриминационе зоне овог кривичног дела и уједно његово разграничење са њему сродним кривичним делима (нпр. разбојничка крађа). С тим у вези кривично дело разбојништво спада у групу кривичних дела против имовине. Заштитни објекат кривичних дела против имовине јесте имовина или право на имовину као једно од основних, природних и универзалних људских права које је загарантовано и важећим Уставом Републике Србије. Законодавац нам овде пружа јасну представу шта чини појам имовине у кривичноправном смислу. То је имовина као добро сваке врсте, материјално или нематеријално, покретно или непокретно, процењиво или непроцењиво и исправа у било ком облику којим се доказује право или интерес у односу на такво добро. Имовином се, такође, сматра приход или друга корист остварена, непосредно или посредно, из кривичног дела, као и добро у које је она претворена или са којим је помешана.

Оно што разбојништво опредељује према кривичним делима против имовине свакако је постојање користољубиве намере код учиниоца овог кривичног дела. Она се манифестује као симбиоза љубави и користи у свести и вољи самог разбојника. Отуда кривично дело разбојништво може бити извршено само са директним умишљајем, када је извршилац био свестан да својом радњом чини кривично дело чије извршење је хтео, што је уједно и најтежи облик кривице. Једном речју, разбојништво је брутални акт насиља из користољубља.

Литература

[1] Алексић, Ж., Миловановић, З. (1995). *Лексикон криминалистике*, Глосаријум, Београд.

[2] Алексић, Ж. (1996). *Одабрана дела*, ИП Глосаријум, Београд.

[3] Бабић, М., Марковић И. (2013). *Кривично право – општи дио*, Правни факултет, Бања Лука.

[4] Бановић, Б. (2002). *Криминалистичко-криминолошки аспекти кривичног дела разбојништва*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.

[5] Даруши, Д. (2015). *Нарко каријера у огледалу криминала*, Мултидизајн, Нови Сад.

[6] Јанковић, М., Јанковић, Б. (2014). Организоване криминалне групе као субјекти угрожавања безбедности, *Наука Безбедност Полиција*, КПА, Београд, бр. 3, стр. 135-145.

[7] Јовановић, Љ. (2000). *Кривично право – општи део*, Правни факултет, Ниш.

[8] Јовашевић, Д. (2006). Покушај кривичног дела, *Архив за правне и друштвене науке*, Правни факултет у Београд, Београд, бр. 3-4, стр. 1431-1450.

[9] Јоксић, Иван. (2015). Примери из судске праксе у старом српском правосуђу, *Гласник адвокатске коморе Војводине*, Адвокатска комора Војводине, Нови Сад, бр. 11-12, стр. 589-605.

[10] Крстић, З. (2007). *Билтен судске праксе Окружног суда у Нишу*, Интермех, Београд, бр. 25.

[11] Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (тзв. Палермо конвенција), *Службени лист СРЈ - Међународни уговори*, бр. 6/01.

[12] Лазаревић, Љ. (2011). *Коментар Кривичног законика Србије*, Правни факултет Универзитета Унион, Београд.

[13] Мрвић Петровић, Н. (2014). *Кривично право – посебни део*, Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник, Београд.

[14] Николић, З. (2006). *Превенција криминалитета (методика рада саветовалишта за родитеље и децу)*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.

[15] Николић, З. (2012). Убиство из страсти између привилегованог и квалификованог убиства, *Правна ријеч*, Удружење правника Републике Српске, Бања Лука, бр. 33, стр. 377-387.

[16] Пресуда Окружног суда у Нишу К. бр. 123/02 од 26.12.2003 године и Пресуда ВСС Кж 344/03 од 10.4.2003 године. У: *Билтен судске праксе Окружног суда у Нишу*, Интермекс, Београд, бр. 22/06.

[17] Пресуда Вишег суда у Новом Саду К бр. 178/10 од 25.10.2012. године.

[18] Симић, И. (2007). *Кривични законик (практична примена)*, Службени гласник, Београд.

[19] Стојановић, З. (2012). *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд.

[20] Стојановић, З. (2013). О појму претње у кривичном праву, *Наука Безбедност Полиција*, МУП Републике Србије, Београд, бр. 2, стр. 1-16.

[21] Шарчевић, З. (2012). Тешка крађа као најчешће извршење кривичних дјела у Републици Српској, *Безбједност Полиција Грађани*, МУП Републике Српске, Бања Лука, 1-2, стр. 17-28.